

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Herfst 1990

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

Onderhoud van
groenvoorzieningen en
renovatie kasteeltuin
Amerongen uitgevoerd
door

Tuin- en plantsoenaanleg

Van Ginkel

Castor 64, Postbus 11, 3900 AA Veenendaal, tel. 08385-19039

HERBERG
DEN ROODEN LEEUW

IN DEN KROMME HOECK

DROSTESTRAAT 35
3958 BK AMERONGEN
TELEFOON 03434-54055

KEUKEN OPEN:
VOOR UW LUNCH OP AFSpraak
DAGELIJKS VAN 12.00 tot 14.00 UUR
EN VOOR UW DINER
DAGELIJKS VAN 18.00 tot 21.30 UUR
ZATERDAG EN ZONDAG GEEN LUNCH
WOENSDAG GESLOTEN

B U L L E T I N

UITGAVE
STICHTING VRIENDENKRING KASTEEL AMERONGEN

Kasteel Amerongen, Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen
tel.: 03434 - 54212

Open van: 1 april - 1 november
dinsdag t/m vrijdag 10 - 17 uur
zaterdag, zon- en feestdagen
13 - 17 uur
maandag's gesloten.

Redaktie adres: Kasteel Amerongen

Eindredaktie: H.F. Rotgans - van Blerkom
Drs. Bonica Zijlstra

7^e jaargang   no. 18   Herfst 1990.

INHOUD:

Doelstelling	blz.	2
Donateurs	"	3
Nieuws uit het Winkeltje	"	4
Bestuurstafel	"	5
Regen gewenst!	"	6
In Memoriam	"	9
Voorbeelden van Engels aardewerk vervaardigd in Nederland	"	10
Huisconcerten - agenda seizoen 1991	"	17
...Op zoek naar glaswerk	"	18

DOELSTELLING.

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij de exploitatie en restauratie van Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige inventaris door het verzamelen van fondsen uit donaties, schenkingen, de opbrengsten van acties, concerten en andere evenementen en door het coördineren en motiveren van vrijwillige helpers.

De Stichting is door de fiscus gerangschikt als instelling in de zin van artikel 24 I der Successiewet 1956.

Kasteel Amerongen is één van de weinige opengestelde kastelen in Nederland, waarvan de inventaris, na het vertrek van de laatste particuliere eigenaren, volledig in tact is gebleven. Vrijwel nergens anders treft men een ambiance aan, welke zo de aristocratische sfeer van vroegere tijden weerspiegelt als op Kasteel Amerongen.

De oudste meubels dateren van vóór de brand van 1673 en zijn later door de verschillende bewoners aangevuld tot de collectie die nu aanwezig is, waarin begrepen de fraaie historische toetsinstrumenten.

Deze collectie is nooit versnipperd omdat zij lange tijd volgens het Engelse erfrecht (naar de nationaliteit van de meeste bewoners) op de oudste zoon vererfde.

Die eeuwenlange aanwezigheid van de meubels in hetzelfde huis en vaak op dezelfde plaats is een unicum in Nederland en maakt het voor de Stichting-eigenaresse de moeite waard om die lijn voort te zetten en het vele achterstallige onderhoud door restauratie op te heffen.

De eerste fase van de restauratie is voltooid. Hopelijk kunnen de tweede en volgende fasen van het restauratieplan ook verwezenlijkt worden.

Alleen van subsidies en entreegelden is het niet mogelijk de exploitatie en de restauratie te bekostigen.

Het is daarom verheugend dat zich telkens donateurs aanmelden en dat er óók schenkingen worden gedaan.

Indien U het nog niet bent: Meldt U zich als DONATEUR!

DONATEURS

genieten, op vertoon van hun donateurskaart, gedurende de openingstijden, vrije toegang tot het Kasteel, tuinen en park, terwijl zij reductie ontvangen op alle evenementen zoals concerten, lezingen en bij bijzondere gelegenheden.

De donateurskaart is persoonlijk

Voor minimaal f 25,-- per jaar bent U donateur. Het is ook mogelijk donateur voor het leven te worden (minimaal f 250,--). Als donateur ontvangt U driemaal per jaar het bulletin.

Postbank nr. 6163
t.n.v. de penningmeester,
Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

* * *

Tot de bijgebouwen van Kasteel Amerongen behoren o.a. een koetshuis, paardestallen en een oranjerie. Voor elk van deze ruimtes is in de loop der jaren een andere bestemming gevonden. Tijdens Uw wandeling door de tuin kunt U er eens binnenlopen.

* Het Winkeltje van Kasteel Amerongen is ondergebracht in de Oranjerie.

Tijdens de wintermaanden, wanneer het Kasteel gesloten is voor bezoekers, verkrijgt de Oranjerie weer zijn oorspronkelijke doel: onderdak geven aan de grote kuipplanten en andere vorstgevoelige soorten.

* In de stallen is gevestigd:

Theeschenkerij "de Paardestal"
tel. 03434 - 54735 of 53701.

* Het Koetshuis biedt ruimte voor vergadering, congres of feestelijke bijeenkomst. Aanvragen voor gebruik van het Koetshuis dienen schriftelijk gericht te worden aan de voorzitter van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, Kasteel Amerongen, Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen.

Aangemoedigd door het grote succes van vorig jaar, organiseert Het Winkeltje van Kasteel Amerongen eind november weer een dergelijke markt.

Datum: vrijdag 23 november van 10.00-17.00 uur

en van 18.00-21.00 uur

zaterdag 24 november van 10.00-17.00 uur.

Plaats: op de deel van het pand Gasthuisstraat 2/2a,
(dat ligt een paar passen lopen vanaf het kasteelhek)

Aangeboden worden - deels met de hand gemaakte - originele cadeautjes. In de sfeervolle ruimte die deze deel vormt, wordt een zit-hoekje ingericht waar koffie en thee geschonken wordt.

Het Winkeltje van Kasteel Amerongen zet wederom het beste beentje voor - ten bate van het Restauratiefonds, een fonds waarin "het eigen aandeel" van de totale restauratiekosten bijeengebracht wordt. U komt toch even langs?

Gedurende het achter ons liggende seizoen hebben de vrijwilligers uit Amerongen, maar óók uit de ons omringende dorpen, de Winkel bij toerbeurt bemand.

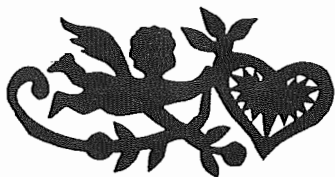
Behalve de kleine en grotere artikelen die de winkel verlaten en die de naam en het begrip Kasteel Amerongen verder uitdragen, vormt de persoonlijke aandacht en het gesprek aan de balie een belangrijk punt in de binding klant-kasteel, in sommige gevallen leidt het tot een donateur.

Eén artikel, waar de Winkel even de aandacht op wil vestigen is de gegraveerde lei. Een aantal mooie, gave leien, afkomstig uit de collectie leien die dit jaar van het dak van Kasteel Amerongen afkwamen bij de restauratie, werd bestemd voor de Winkel. Een vaardige, artistieke vrouwenhand graveerde er een afbeelding van Kasteel Amerongen op. Elke

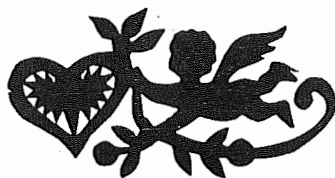
gegraveerde lei brengt bij verkoop f75,- op. Dit lijkt een hoog bedrag, maar men moet deze prijs ook zien als een aankoop "voor het goeie doel" - als ondersteuning van Kasteel Amerongen bij de uitvoering van herstel- en restauratie werkzaamheden.

Een ander artikel wat zeer geliefd is, en waar maar een klein prijsje aan hangt, zijn de briefkaarten uit de verzameling Beren. Hiervoor hebben de beren tijdens de voorjaarstentoonstelling in 1989 model gestaan, alléén of in groepjes. De kaarten vliegen als warme broodjes over de toonbank, (waarbij de kinderrijm van beren die broodjes smeren onvermijdelijk in gedachten komt).

Tot ziens op de Kerstmarkt!

dit was
nieuws

uit

het winkeltje van Kasteel Amerongen

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

De activiteiten op Kasteel Amerongen van de conservator, de heer D. Pezarro, moesten helaas gestopt worden om gezondheidsredenen. Kasteel Amerongen en allen die erbij betrokken zijn zien node dat hij zich terug moet trekken: een vraagbaak voor velen, binnen de kasteelhekken, maar óók daarbuiten; een beminnelijk mens, altijd bereid hulp te bieden, oplossingen aan te dragen en dingen op de doe -'t-zelf - manier uit te voeren, omdat het gewoon de goedkoopste keus is. Iedere vrijwilliger is een onmisbaar iemand voor het kasteel, Dave is dat zeker. * Een bezielde mens is nooit werkeloos *

Helaas zien we óók onze conservator drs. Bonica Zijlstra vertrekken, hoewel dat niet als een donderslag bij heldere hemel komt. Al sinds een klein jaar is zij bezig met omscholing door middel van cursussen die aansluiting moesten geven op een andere baan. Tot haar grote genoegen is dit gelukt - een aanstelling, totaal verschillend van hetgeen

zij op Amerongen deed, gedurende twee dagen per week. Voor haar ligt een boeiende en uitdagende toekomst; we wensen haar veel succes!

Bij het samenstellen van de Bulletins is Bonica voor mij een grote bron van inspiratie geweest door de deskundige adviezen, heldere uiteenzettingen, het contact met diverse mensen en (ongemerkt) een beter inzicht in de wereld van de kunstgeschiedenis. We hebben uiterst plezierig samengewerkt.

Berthe Rotgans

RESTAURATIE

Besprekingen over de plannen voor fase twee van de restauratie zijn nog gaande. Ook door gezagsdragers bij de Provincie is dit voorjaar een vurig pleidooi gehouden voor continuatie van het restauratiewerk. Naar we hopen zullen de gesprekken tot gewenste resultaten leiden.

REGEN GEWENST!

.Na jarenlang in de zomer de boven- en benedentuin in leven te hebben gehouden door middel van meters en meters waterslang, goedwillende tuinkaboutermannen en een hoge waterrekening, beseften we verledenjaar dat dat zo niet langer kon. Ook kabouters worden steeds maar ouder, het leidingwater duurder, en dat terwijl de gracht vol gratis (!) water is!

De oplossing? Een professionele berekening.

Er werd overlegd met het bestuur van de Stichting Vriendenkring en het bleek mogelijk onze plannen te realiseren.

Na een winter van bellen, praten, plannen, rekenen, regelen, nog eens rekenen en overleg met vakmensen, was daar eind april het grote moment: het materiaal was geleverd, een vlonder in de gracht voor de pomp vakkundig (gratis) gemaakt. Nu moesten 140 meter buis de grond in, tezamen met de electriciteitskabel.

De Tuin- en Boskabouters (de laatsten: een groep Lions van de LC Utrechtse Heuvelrug die na oproep hand- en spanndiensten in kasteeltuin en -bos verricht) beginnen om 9.30 uur zeer welgemoed: grint opzij harken, kunststoffolie uitspreiden waar de grond uit de sleuven op moest en spitten maar.

De eerste tientallen meters gingen snel, toen zaten we voor de keermuur! Maar met hulp van grote boren kwamen we

ook daar doorheen. Het moment van buizen plakken brak aan. Dat moest snel en goed gebeuren en door de aanwezige vak-kennis gebeurde dat ook zo!

De koffie en krentebollen gingen er bij de "rust" dan ook goed in! En de zon werd warmer, het karwei zwaarder... er moesten nog vele, vele meters. Net op het goeie moment besproeide een goede geest de dorstige kelen en kreeg iedereen een fanatieke blik in de ogen. Het karwei afmaken die zelfde dag moest toch kunnen?

Beneden werden de sleuven alweer gedicht, terwijl de graaf ploeg oprukte naar de Oranjerie, waar de aansluiting voor de electriciteit moest komen.

Tegen drie uur was het werk klaar, de graspollen weer op hun plaats, het grint liefdevol teruggeharkt door een kabouterster. Bijna niets meer te zien van het graven!!

Tuinkabouter & Boskabouter broederlijk aan het plakken.

Zeer, zéér voldaan gingen we huiswaarts. 'sMaandags konden de pijpen aangesloten worden en ... sproeien maar.

Wat zou er deze hele zomer overgebleven zijn van onze mooie tuin, zonder deze beregenings-installatie en vooral zonder het plichtsbesef van de waterkabouters van dienst, die soms zelfs 'snachts wakker schrokken of ze de kranen wel afgesloten hadden. Alles moest even wennen.

Tekst en foto's: Aaf de Ridder
(óók de 2 foto's van de tuin
die in bulletin 17, zomer '90 staan)

De laatste oneffenheden worden met zorg weggeharkt. Op de achtergrond de keermuur waar buis en kabel door moesten.

In Memoriam Hendrik van Essen
 =====

Tuinkabouters zijn oud.

Maar h $\ddot{o}$ e oud zijn tuinkabouters?

Hendrik van Essen werd 78 jaar - in augustus vierde hij zijn verjaardag. Was hij eigenlijk de oudste van ons allen?

Hij overleed onverwacht op 26 september jl - en vandaag, 1 oktober, ging een groepje tuinkabouters, uit $\grave{a}$ ller naam, naar Nieuwegein om afscheid te nemen van een goede vriend.

Henk kwam na een leven van h $\grave{a}$ rd werken, waarin zorgen en ziekte in zijn gezin hem niet bespaard werden, na zijn pensionering, in Amerongen met zijn vrouw wonen. Hij was hier graag - hij werkte opgewekt in zijn tuin en deelde gul uit aan familie en vrienden en burenen van zijn zelf-gekweekte groente. En winter en zomer kwam hij trouw in de tuin van het kasteel - zag niet op tegen het zwaardere "mannen"werk, pakte op wat er te doen was en floot er zelfs een deuntje bij, wat hem in het dorp een bijnaam bezorgde: Flierefluiter - een $\grave{e}$ chte kabouter!

In een dienst van Woord en Gebed luisterden ouderen en jongeren naar de voor ons, ouderen, zo bekende woorden en zongen de oude bekende gezangen - die misschien voor de jongeren zo geen betekenis meer hebben, maar die zo pasten bij Henk en zijn gezin, bij de tuin-kabouter: .... "maakt u dan geen zorgen voor de dag van morgen, want de dag van morgen zal zijn eigen zorgen hebben ..."
 Was dat zijn lijfspreuk?

Dankbaar voor zijn vriendschap, opgewektheid en trouw, werd gezorgd voor een bouquet bloemen uit de kasteel-tuin, uit ons $\grave{a}$ ller naam. Hij is de eerste uit de kabouterkring, die wij nu op maandagmiddag voorgoed zullen moeten missen.

Henk van Essen - moge hij rusten in vrede!

C. Kolff-Reijnvaan

ENKELE VOORBEELDEN VAN ENGELS AARDEWERK
VERVAARDIGD IN NEDERLAND
IN DE TWEEDE HELFT VAN DE NEGENTIENDE EEUW

D.F. Lunsingh Scheurleer

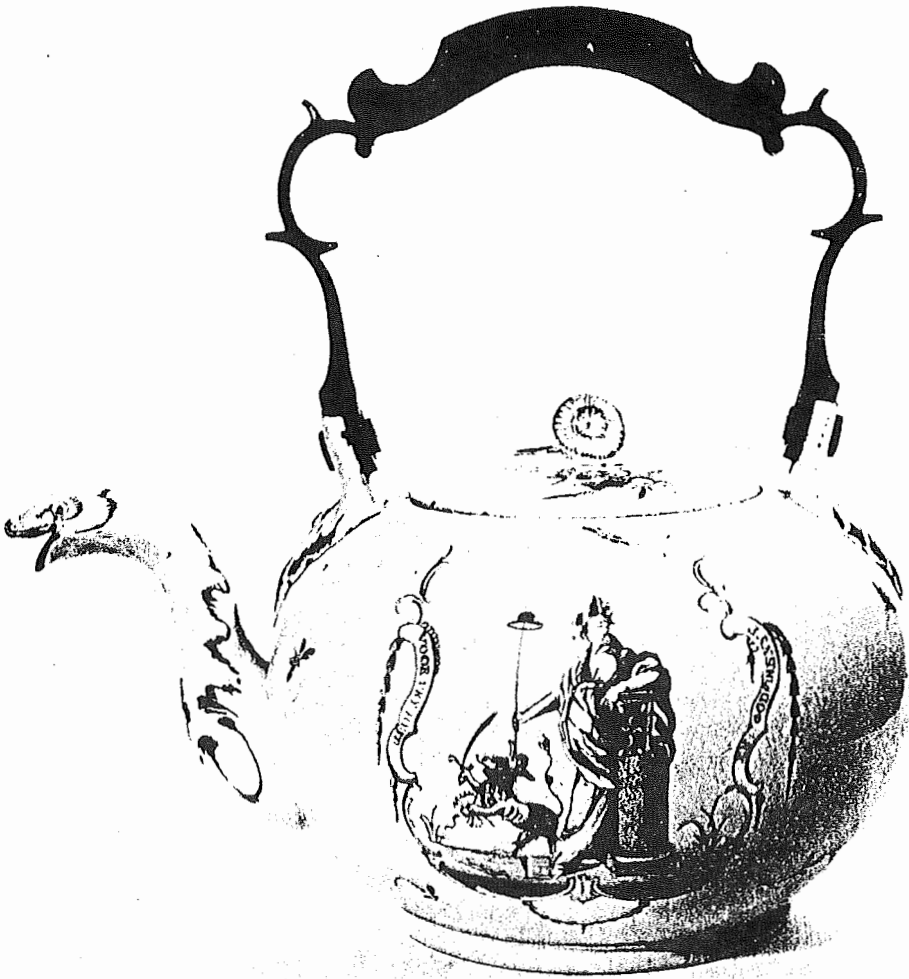
Het is algemeen bekend, dat vooral na het midden van de achttiende eeuw veel Engels aardewerk in Nederland werd ingevoerd¹. Dit hardgebakken aardewerk bedekt met een transparante glazuur had een roomkleurige tint en het werd daarom in Engeland aangeduid met de naam creamware. In Nederland noemde men dit serviesgoed toendertijd, heel verwarrend, ook wel 'Engelsch steen' of 'Engelsch porselein'. Deze nieuwe soort ceramiek leende zich uitstekend voor het vervaardigen van serviesgoed. Het was sterker en minder duur dan Delfts aardewerk en het was goedkoper dan porselein, waardoor het in Nederland veel aftrek vond. De grote invoer van dit Engelse creamware had voor een belangrijk deel de ondergang van de Delftse plateelbakkerijen tot gevolg. Reeds in 1749 richtten Amsterdamse pottenbakkers een verzoekschrift aan de Burgemeester van Amsterdam om een verbod betreffende de invoer van Engels porselein of aardewerk uit te vaardigen². Dit verzoek werd niet ingewilligd. Kooplieden van Delfts, gingen nu ook Engels aardewerk verhandelen, zoals bijvoorbeeld Hendrik Rusing. Op een dienblad met zijn naam lezen wij: 'verkoopt allerhande Soorten van Delfts, en Engels Aardewerk, in 't groot en kleijn'³.

Engels aardewerk werd niet alleen geïmporteerd, maar ook in de tweede helft van de achttiende eeuw in ons land vervaardigd. Dit blijkt uit een acte van verkoop d.d. 30 juni 1792, waarbij Thomas Jansz Fonteyn, de Delftse plateelbakkerijen Het Oude en het Jonge Moriaenshoofd,

---

¹ J. de Kleyn, Stadhouders Willem V op Engels aardewerk, in: Antiek jrg. 1, 1966/1967, afl. 1, blz. 27.

² D.F. Lunsingh Scheurleer, Engelse creamware borden met de geschiedenis van de Verloren Zoon, in: Mededelingenblad nr. 73/74, 1974, blz.30.

Afb. 1. Ketel met de Hollandse Maagd, creamware.
H. 31,5 met hengsel. Dordrecht Museum
Mr. Simon van Gijn.

---

³ F. Hudig, Delfter Fayence, Berlin 1929, blz.278,
afb. 268.

Afb. 2. Ketel van afb. 1 met hakenkruisachtig merk op de bodem.

Afb. 3. Ketel van afb. 1 met De Hoop.

die hij respectievelijk sinds 1769 (?) en 1772 bezat, verkocht. In de betreffende verkoopacte is de volgende aanduiding voor ons van grote betekenis: 'Fabricquen van Engels Steen en Delfts aardewerk'⁴. Tot dusver was er, voor zover mij bekend, geen enkel in Nederland gemaakt voorwerp van creamware aan te wijzen dat uit de achttiende eeuw dateert. Enige tijd geleden ontdekte ik in de verzameling van het Museum Simon van Gijn te Dordrecht een ketel van Engels aardewerk (afb.1). Dit voorwerp is op de bodem onder het glazuur gemerkt met een swastika in blauw, een merk dat tot dusver niet geïdentificeerd is (afb.2). De ketel van witte, enigszins geelachtig bakkende klei, is met zorg gemaakt. De tuit eindigt in de geopende bek van een vogel, die versierd is met blauwe rococo reliëfdecoraties. Het knopje op het deksel bestaat uit een bloemstengeltje. Ter weerszijden van de dekselopening in het verlengde van de tuit, bevindt zich een enigszins naar buiten geplaatst vierkant stukje creamware met een gaatje. Aan een hierdoor aangebracht boutje zijn de koperen armen van het hengsel bevestigd.

Aan de ene kant van de ketel treffen wij onder het transparante glazuur een blauwe transfer decoratie met de Nederlandse Maagd en een leeuw aan (afb.1)⁵. Deze heeft in zijn linkerpoot zeven pijlen: symbool van de Zeven Verenigde provincies. Zij heeft in haar rechterhand een stok met de vrijheidshoed en haar linkerarm rust op een boek, dat op een zuil staat. Dit is ongetwijfeld de bijbel, want op het lint rechts lezen wij 'en Godsdienst'. Op het linkerlint staat 'Voor Vryheid'.

De andere kant van de ketel toont een vrouw, die haar rechterarm op een staand anker houdt, dit is De Hoop (afb. 3) volgens het opschrift, dat wij op het linker- en rechterlint lezen. De achtergrond geeft een zee met schepen te zien. Een foto van deze ketel zond ik aan Michael Archer, conservator aan het Victoria & Albert Museum te Londen, met de vraag of dit voorwerp in Engeland zou kunnen zijn vervaardigd⁶.

---

⁴C.H.de Jonge, Oud-Nederlandsche Majolica en Delftsch Aardewerk, Amsterdam 1947, blz. 385.

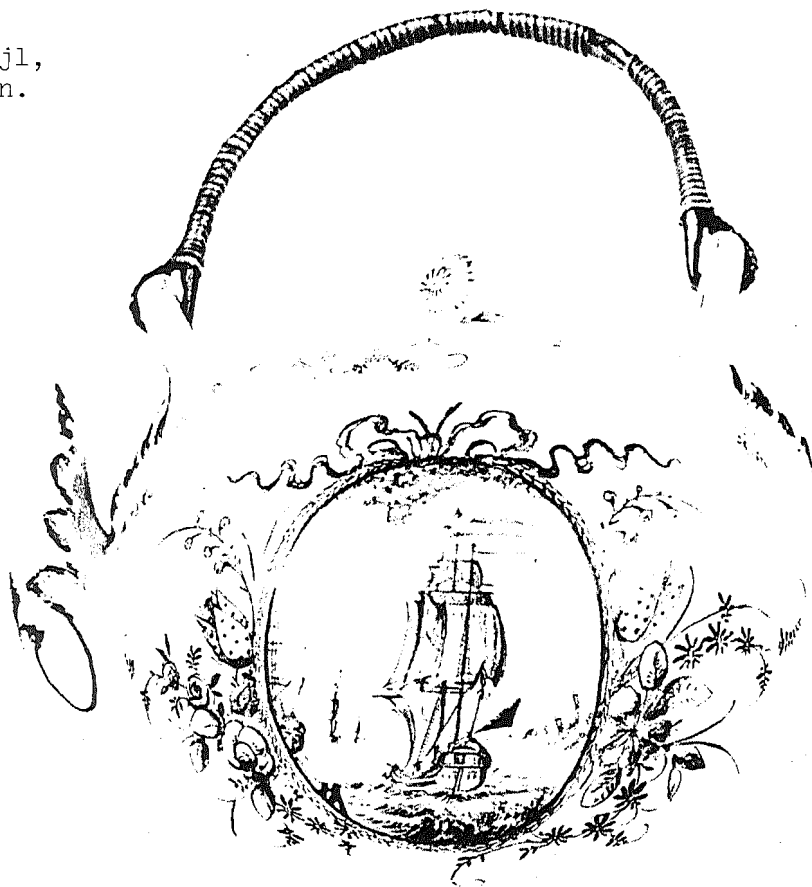
⁵D.F. Lunsingh Scheurleer, zie noot1, blz. 38.

⁶Mijn dank aan de heer Archer, voor de inlichtingen, die

Afb.4 Ketel, gemerkt met de Bijl,
Kasteel Amerongen, te Amerongen.
H.19; d.22 cm.

Afb.5 Merk op ketel
KASTEEL Amerongen.

A100

Archer op zijn beurt liet de foto aan Donald Towner, een kenner van Engels creamware, zien. Naar diens oordeel is deze ketel in Nederland en niet in Engeland gemaakt. Volgens Towner is dit een ketel voor punch; in Nederland wordt ze vaak chocolade ketel genoemd.

Enkele jaren geleden trof ik op het Kasteel Amerongen een ketel van dezelfde vorm en afmeting aan (afb.4). Bij dit stuk is aan de ene kant in een ovaal een zeilschip en op de andere zijde een jonge man en een vrouw bij water aangebracht. Onder op de bodem is deze ketel in blauw met de Bijl gemerkt. De Bijl is een bekend Delfts merk, het werd in 1764 door Justus Brouwer, sinds 1739 eigenaar van De Porceleyne Bijl gedeponneerd. Na de dood van Justus in 1776 werd de fabriek het eigendom van zijn zoon Hugo, die vermoedelijk in 1788 overleed. Hierbij kunnen we ons afvragen of de ketel te Dordrecht ook in De Porceleyne Bijl is gemaakt. In dat geval zou het merk van afb.2 wellicht in deze plateelbakkerij gebruikt zijn. De vorm van deze ketels komt voor zover mij bekend niet bij 'Delfts' voor, doch wel bij die van Weesper porselein⁷ en Nederlands zilver. Van zilver kennen wij onder andere een bouilloire uit 1741 van de hand van de Haagse zilversmid Francois van Stapele⁸ en twee uit de jaren zestig van de achttiende eeuw. Eén uit 1760 gemaakt door de Friese zilversmid Pieter Meerten⁹ en een tweede uit 1762 van de Haagse zilversmid Gregorius van der Toorn¹⁰. Hieruit blijkt dat dit model ketel gedurende de jaren veertig van de achttiende eeuw in ons land in gebruik was. Terwijl bij de genoemde zilveren ketels

⁶ hij mij gaf.

⁷ W.J. Rust, Nederlands Porselein, Amsterdam 1952, afb.12; in Mededelingenblad Vrienden van de Nederlandse Ceramiek nr.28, 1962, afb. op blz.20.

⁸ Beatrice Jansen, Catalogus van Haagse zilverwerken, gemeentemuseum Den Haag (1962), nr. 47.

⁹ Fries zilver, Catalogus Fries Museum Leeuwarden 1968, nr. 210.

¹⁰ Elka Schrijver, Zilver, Bussum 1963, afb. 23 c.

de tuit niet in een vogelkop eindigt, zoals bij de Delftse, is dit wel het geval bij die van Weesper porselein. Deze is tussen 1759 en 1771 vervaardigd toen deze fabriek functioneerde.

Vermoedelijk hebben de zilveren ketels als voorbeeld van die van creamware gediend, al zijn ook ijzeren van die vorm bekend.

Het is zeer goed mogelijk, dat de creamware ketels niet voor chocolade doch voor warm water zijn gebruikt, evenals de zilveren bouilloires.

Vermoedelijk zijn de creamware ketels in het derde of vierde kwart van de achttiende eeuw gemaakt. Het signaleren van dit in de achttiende eeuw in Nederland vervaardigde Engelse aardewerk lijkt ons van belang. Ik hoop dat meer van dergelijke voorbeelden kunnen worden opgespoord, zodat meer inzicht in deze materie kan worden verkregen.

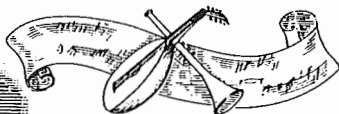
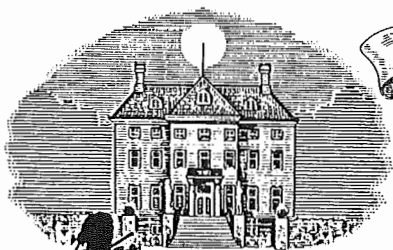
* Noot van de redactie:

Bovenstaand artikel is eerder gepubliceerd geweest in "ANTIEK", tijdschrift voor liefhebbers en kenners van oude kunst en kunstnijverheid; uitgave d.d. april 1978, twaalfde jaargang no. 9.

Met dank aan de redactie van "ANTIEK".

Tevens onze dank aan drs A.W.A. van der Goes, Provinciaal Conservator, die ons attent maakte op deze verhandeling.

* * *

KASTEEL AMERONGEN

HUISCONCERTEN

1991

zaterdag 27-4-'91 - CHERUBINI KWINTET

Vijf gerenommeerde strijkers met werken van Brahms en Cherubini.

zaterdag 25-5-'91 - GRONINGER GITAARDUO

met stukken van Bach, De Falla, enz. "...zij vormen één van de zeer weinige gitaarduo's van wereldklasse" (rec.)

zaterdag 15-6-'91 - ELLEN CORVER - piano

PETER BRUNT - viool

Twee talentvolle, vele malen onderscheiden kamermuzikspelers. Sonaten van Schumann en Schubert.

zaterdag 29-6-'91 - JAZZ AT "THE CASTLE"

Over musici, aanvangstijd en prijzen wordt u nog geïnformeerd in een volgend Bulletin.

N.B.>>>

Dit concert is een extra evenement; het valt buiten de serie.

Toegangsprijs: f17.50 p.p. (f15.-- p.p. donateurs; 65⁺; CJP)

Abonnementen: f45.-- halve serie (f40.-- donateurs)

Aanvang der voorstellingen: 20.00 uur

Kaartverkoop/ Reservering:

Boekhuis "Het Kompas", Overstr. 9, Amerongen, 03434-57006.
V.V.V. Drostestraat 20, Amerongen, 03434 - 52020

Betaling: bankrekening 94.16.74.525

giro: 82000 v.d. Gelders-Utrechtse Spaarbank,
t.g.v. Muziekcommissie Kasteel Amerongen.

..OP.ZOEK NAAR GLASWERK

In 1989 was op Slot Zuylen een tentoonstelling te bezichtigen, die de titel heeft meegekregen:

"Glaswerk uit drie Utrechtse kastelen

Slot Zuylen, Kasteel Amerongen, Kasteel Sypesteyn".

De tentoonstelling werd ondersteund door een fraaie catalogus, uitgegeven door de Stichting Slot Zuylen, OudZuilen. Tekst en samenstelling: drs. J.R. Liefkes; een viertal nummers door drs. P.C. Ritsema van Eck(cat.nrs.1;5;6;24). Uit het hoofdstuk "Het glaswerk op de kastelen", van de hand van drs. A.W.A. van der Goes, volgt hieronder een gedeelte; van zijn toestemming maken wij dankbaar gebruik.

KASTEEL AMERONGEN

De schitterend ingerichte vertrekken van Kasteel Amerongen worden in de 18de eeuw meermalen genoemd in boedelbeschrijvingen.

De namen van de vertrekken wisselden soms met de personen die er in leven en welzijn woonden of logeerden. Een beroemde logé, stadhouder Willem III, gaf de Prinsen- of Koningskamer zijn naam, waaronder dit vertrek ook nu nog bekend staat. Meerdere meubelstukken en andere voorwerpen zijn dankzij de nauwkeurig opgestelde lijsten nog terug te voeren naar het begin van de 18de eeuw.¹² Helaas geldt dit niet voor het glaswerk dat zich thans nog op Amerongen bevindt. Ook al stammen enkele familieglazen nog uit de 17de eeuw, waarvan de zeer fraaie en belangrijke beker met de wapens van Godard Adriaan van Reede(1621-1691) en zijn vrouw Margaretha Turnor(1613-1700) een duidelijk herkenbaar voorbeeld is, toch worden zij in geen der inventarissen genoemd (zie cat.nr. 14). Er wordt verondersteld dat dit glas in 1668 werd vervaardigd t.g.v. de Zilveren Bruijloft van Godard en Margaretha. Het echtpaar woonde op kasteel Amerongen, zodat wij mogen aannemen dat het glas daar werd bewaard. Toen in voorjaar 1672 de Franse inval dreigde, werd het glas mogelijk met andere kostbaarheden en meubilair door Margaretha Turnor van Amerongen naar Amsterdam vervoerd.¹³

---

¹²B.Zijlstra, 'Een set meubels met bloemmarqueterie, toegeschreven aan Jan van Mekerem(1658-1733)', in Verslag van de Vereniging Rembrandt over 1984.

Een inventaris die werd opgesteld in 1721 bevat veel informatie over voorwerpen in het kasteel, maar er wordt niet één glas vermeld.¹⁴

In de volgende jaren werd het kasteel bewoond door de weduwe van de tweede graaf van Athlone, Henriëtte van Nassau Zuytlestein (1688-1757) en haar kinderen. Haar zoon Frederik Willem van Reede, vierde graaf van Athlone (1717 - 1747) woonde met zijn echtgenote Louise Isabella Hermeline van Wassenaer Duivenvoorde (1719-1756) nu en dan op Amerongen. Uit de inventaris valt op te maken dat het kasteel in deze tijd een gerieflijk onderkomen bood. Toch vermeldt de inventaris die na zijn overlijden werd beschreven slechts 'eenige dissard glazen' in het kasteel.¹⁵ In de huizen die hij te Den Haag en Utrecht bezat en waar het echtpaar regelmatig verbleef, beschikte hij wel over enig glaswerk dat waarschijnlijk slechts voor gebruik bestemd was.

In 1766 werd de oudste zoon, Frederik Christiaan Reinhard (1743-1808) meerderjarig en ging hij Amerongen bewonen. Uit de stukken die toen werden opgesteld, blijkt dat op het kasteel slechts enkele glazen werden aangetroffen in het buffet dat in de Eetkamer stond.¹⁶

Wat glaswerk betreft bood een andere bezitting van deze graaf van Athlone, het Huis Middachten, een geheel ander beeld. Dit huis had zijn vader geërfd van diens oom Generaal Reinhard van Reede (1678-1747). Er bevond zich een grote hoeveelheid glaswerk, waaronder 26 Berlijnse bokalen, een glazen jachthoorn en vele andere glazen.¹⁷ De Heer van Middachten was jarenlang ambassadeur voor de Republiek aan het Hof te Berlijn geweest, waar hij een grote staat voerde.¹⁸ Het wekt derhalve geen verbazing veel Berlijn glaswerk in zijn bezit aan te treffen.

---

¹³ A.W.J. Mulder, Het Kasteel Amerongen en zijn bewoners, Maastricht 1949, p. 43.

¹⁴ RA Utrecht, Huisarchief Amerongen, Afd. II, nrs. 221 en 224.

¹⁵ RA Utrecht, Huisarchief Amerongen, Afd. II, nr. 320.

¹⁶ RA Utrecht, Huisarchief Amerongen, Afd. II, nr. 321.

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ Mulder, op. cit., p. 113

De inventaris uit 1766 geeft een gedetailleerde beschrijving van dit glaswerk. Hoewel de voorstellingen op de glazen niet worden beschreven, zijn er vele bokalen groot en klein, gesneden, geslepen, met knopen, verguld, 'groote Pocaalen met Dekfels en Bloemen Italiaans glas', diverse formaten fluiten, een schommelglas en 'Een Groote Hengstbeker op een Elands Klauw Silver Verguld'. Bij dit laatste glas stond aangetekend dat het bij het Huis Middachten behoorde. Misschien is het glaswerk uit Potsdam-Berlijn, dat zich thans op Kasteel Amerongen bevindt uit deze verzameling afkomstig. Een andere mogelijkheid is dat de vierde graaf van Athlone deze glazen heeft meegebracht uit Duitsland. Hij studeerde van 1734-1738 in Marburg en bezocht meerdere keren zijn oom, de ambassadeur, in Berlijn.

Verder onderzoek bracht niet meer gegevens aan het licht. De boedelbeschrijvingen die in de 19de eeuw werden opgesteld bevatten weinig of geen informatie over het kasteel. Toen Godard George John Charles, graaf van Aldenburg Bentinck (1857-1940) Kasteel Amerongen erfde, luidde dit een periode van herstel in. Meubilair werd aangevuld en enkele kleine verbouwingen vonden plaats. Mogelijk heeft Bentinck ook glaswerk aan de verzameling toegevoegd. In één geval lijkt dit zeer aannemelijk. In de verzameling bevindt zich een 'patriottenglas', waarop een Keeshond een zeer indische pose aanneemt bij een Oranjeboom (voor een vergelijkbaar glas, zie cat. nr. 45). Het is ondenkbaar dat dit glas zou stammen uit de familie van Reede, waarvan de leden zich zonder uitzondering hebben ingezet voor de zaak van de Stadhouder!

André van der Goes

** Een beperkt aantal catalogi over Glaswerk uit drie Utrechtse kastelen zal op de 'Kerstmarkt' te koop zijn.

INSTALLATIEBEDRIJF
MEIJER AMERONGEN

OVERSTRAAT 11 - TEL. 03434 - 51233

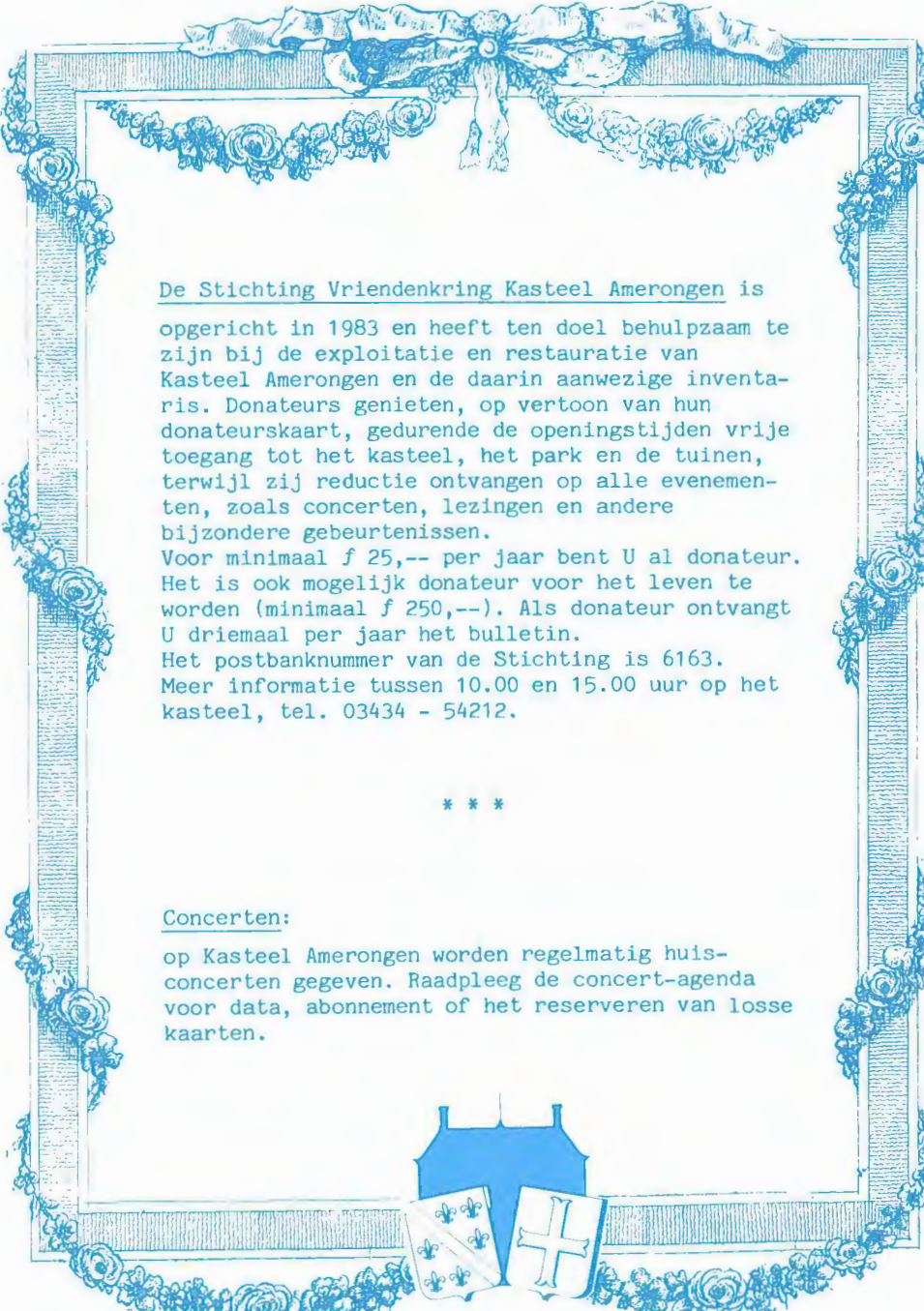
elektrotechnisch installatiebureau ★ gas- en waterfitter ★
lood- en zinkwerken ★ centrale verwarming ★ ventilatie ★
sanitaire-, huishoudelijke-, elektrische artikelen

Aannemersbedrijf

M. Kleinveld en Zn. B.V.

Rijnstraat 1
3958 BE Amerongen
tel: 03434 - 51756
54208

Ook voor hout- en plaatmateriaal

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is
opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te
zijn bij de exploitatie en restauratie van
Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige inventa-
ris. Donateurs genieten, op vertoon van hun
donateurskaart, gedurende de openingstijden vrije
toegang tot het kasteel, het park en de tuinen,
terwijl zij reductie ontvangen op alle evenemen-
ten, zoals concerten, lezingen en andere
bijzondere gebeurtenissen.
Voor minimaal f 25,-- per jaar bent U al donateur.
Het is ook mogelijk donateur voor het leven te
worden (minimaal f 250,--). Als donateur ontvangt
U driemaal per jaar het bulletin.
Het postbanknummer van de Stichting is 6163.
Meer informatie tussen 10.00 en 15.00 uur op het
kasteel, tel. 03434 - 54212.

* * *

Concerten:

op Kasteel Amerongen worden regelmatig huis-
concerten gegeven. Raadpleeg de concert-agenda
voor data, abonnement of het reserveren van losse
kaarten.

